

ศิลปากร

นิตยสารรายสัปดาห์เดือนธันวาคมศิลปากร

ปีที่ ๑๖

เล่ม ๔

พฤศจิกายน

พ.ศ. ๒๕๑๕

๑๖

๔

0148/2515

સાધના

ปีที่ ๑๖ เล่ม ๔

พฤษจิกายน

ॐ

๑.	ศาสน์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ	หน้า ๑
	... และสมเด็จพระยาคลังฯ	
๒.	จดหมายรายงานการเสด็จไปดูกิจการต่าง ๆ ในแหลมมลายูและประเทศพม่า
เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ อธิบดีกรมโยธาธิการ กราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้า
กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช ผู้แทนผู้บัญชาการทั่วไป	๒๓
๓.	วัฒนธรรมทางละคอนไทย ... ธนิต อยู่โพธิ์	๔๓
๔.	ศาสนาพราหมณ์ในอาณาจักรขอม ... ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล	๖๐
๕.	คำอ่านศิลาจารึก ตำบลโคกแขวง จังหวัดปราจีนบุรี ... อุไรศรี วรตะริน	๖๓
๖.	วิวัฒนาการการเขียนประวัติศาสตร์ไทยจากเจ้าพระยาทิพากรวงศ์
ถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ศึกษา
เปรียบเทียบพระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒
... จลอง สุนทรวาณิชย์	๖๘
๗.	สมเด็จพระนเรศวรมหาราชานุสรณ์ ... ทวี อมาตยกุล	๘๓

SILPĀKON

Vol. 16

November, 1972

No. 4

CONTENTS

1. "San Somdet" (Letters Between Their Late Royal Highnesses Prince Naris and Prince Damrong)	Page 1
2. Report on Official Tour in the Malaya Peninsula and Burma, Letters from Prince Naris to Prince Bhanupandhuwongsavoradej	„ 23
3. Thai Drama : Reflections of a Culture by Dhanit Yupho	„ 43
4. Brahminism in Khom Kingdom by Professor M.C. Subhadradis Diskul	„ 60
5. Reading and Explanation of Khmer Inscription in Khmer Characters, from Tambon Khok Waeng, Changwat Prachinburi by Uraisri Vorasarin	„ 63
6. Writting of Thai History, from Chao Phraya Thipakornwongsa to Prince Damrong : A Comparative Study on Phra Raj Pongsawadan Krung Ratanakosin Ratchakan Thi Song (The Chronicle of the Second Reign in Ratanakosin Period) by Chalongsundrawanich	„ 68
7. The Royal Monument of King Narasuan by Tri Amatayakul	„ 83

คำอ่านศิลาจารึก

ตำบลโคกแขวง จังหวัดปราจีนบุรี

ของ

อุไรศรี วรรณ

— หมายเลขทะเบียนจาก “หนังสือ ศิลาจารึกประเทศเขมร ของศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดย์ k. 999

— เลขทะเบียนพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ที่ ๑๓/๒๕๑๐

วัตถุ และสภาพของจารึก

หินทราย สีน้ำตาล ชำรุด ปลายหักทั้งสองด้าน

ขนาด

๓๓ × ๔๘

ลักษณะอักษร

อักษรเขมร ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕ - ๑๖

ภาษา

เขมร

สถานที่มา

ตำบลโคกแขวง

สถานที่เก็บปัจจุบัน

ห้องคลัง พระที่นั่งวายุสถานอมเรศ (ล่าง)

ความเป็นมา

ศิลาจารึกหลักนี้ สืบจากทะเบียนพิพิธภัณฑสถาน

แห่งชาติ พระนคร ได้ความว่า “พบที่ตำบลโคกแขวง สถานที่ตำรวจอำเภอตาพระยา จังหวัดปราจีนบุรี นำมาจากวัดมะกอก มามอบให้ เมื่อวันที่ ๕ - ๗ กรกฎาคม ๒๕๐๘”

ข้อความที่จกไว้ในทะเบียนก่อนข้างจะคลุมเครือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ได้บ่งชี้ว่า ผู้ที่นำจารึกนี้มามอบให้ได้ ขุดพบ จารึกนี้ที่ตำบลโคกแขวง ในซากโบราณสถานแห่งหนึ่งแห่งใดหรือท่านผู้ใดได้ไปพบจารึกนี้ วางทิ้งไว้ ณ ที่แห่งใด

ในกรณีที่ข้อความดังกล่าวไม่ปรากฏอยู่ในทะเบียน เราก็ไม่อาจจะทราบได้แน่นอนว่า สถานที่เดิมของจารึกนี้อยู่ในที่ใดแน่ อาจจะขุดได้ ณ โบราณสถานแห่งหนึ่งแห่งใดที่ตำบลนี้ หรือเป็นของที่ย้ายมาจากที่อื่นก็ได้

การบันทึกที่มาของจารึกหรือโบราณวัตถุ เป็นสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ศิลป์ จึงควรที่จะทำให้รัดกุมให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ ขุดพบที่ใด มีโบราณสถานอยู่ใกล้ ๆ บริเวณนั้นหรือไม่ ย้ายไปไว้ที่ใด ฯลฯ ต้องบันทึกให้ละเอียด ในกรณีที่ไม่สามารถจะยืนยันได้ ก็ควรจะบ่งไว้ด้วยเพื่อจัดข้อสงสัย

การอ่านจารึกหลักนี้

ศิลาจารึกหลักนี้ ได้มีผู้อ่านและแปลมาครั้งหนึ่งแล้วเมื่อครั้ง
แสดงนิทรรศการศิลปกรรม จังหวัดปราจีนบุรี เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม - ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๔ ณ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร แต่การอ่านครั้งนั้นยังไม่สมบูรณ์ (ซึ่งคงจะเป็นเพราะต้อง
กระทำด้วยความเร่งรีบ) และมีได้ศัพท์เป็นหลักฐานทางวิชาการ ดังนั้นข้าพเจ้าจึงถือโอกาสอ่าน
ขึ้นอีกครั้งหนึ่งเพื่อศัพท์ในนิตยสารศิลปากรต่อไป

อนึ่ง ข้าพเจ้าคิดว่า ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดย์ ยังไม่ได้ศัพท์จารึกนี้ ท่านเพียง
แต่ลงทะเบียนไว้ในหนังสือ ศิลาจารึกประเทศเขมรเท่านั้น

คำอ่าน

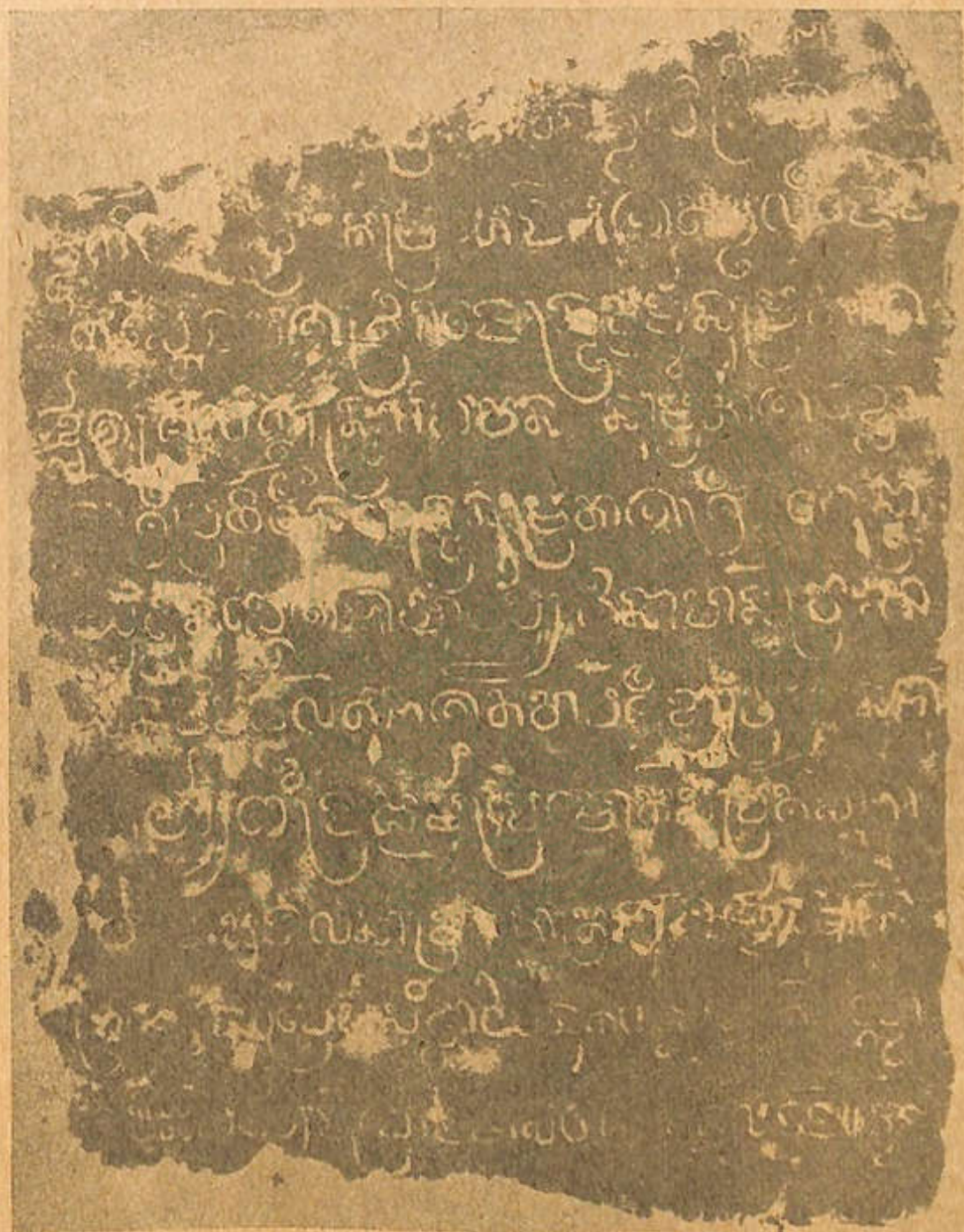
- ๑) ตต ก รา
- ๒) นุ มาน วระ ศาสน ธูดี วระ บาท
- ๓) ธูดี เสง วระ กัมมเตง อญ ต ธูดี เสง
- ๔) กัมมเตง อญ ศรี ราเชนทรบรมม นุ มรดาญ
- ๕) ไชลญ ศรี ลักษณินทรวิมถน นุ มรดาญ ไชล
- ๖) ญ ศรี ปรีดิวันเรนทร นุ มรดาญ ศรี นเรนทร
- ๗) ชุทธ นุ เสตญ อาจารย์ คี นา มาน วระ ศา
- ๘) สน ปี ปนทวต ต อญ ต วาป กิจาจรหม นุ อา
- ๙) จารุข พชรบรมม เปร โมก ตัม ปุสสุต อา
- ๑๐) ข สาธูปาดี นา วระ โคตร (ราชยมแทน)^{*}
- ๑๑) ทุร วระ เปร ตัม สิทธาย นุ กัมมเตง ชกตฺ สิงคปุรี
- ๑๒) จำ จานาม ปรัชญ โสรั มาสุ เสวต ตนทุล เซ ๒ วัว ฆา
- ๑๓)

คำแปล

ด้วยมีพระศาสนธูดีพระบาท ธูดีเชิง พระกมรเตงอญ ต่อธูดีเชิงกมรเตงอญศรี
ราเชนทรบรมม และมรดาญ ศรี ลักษณินทรวิมถน และมรดาญ ไชลญศรีปรีดิวันเรนทร และ
มรดาญ ศรีนเรนทรายุทธ พร้อมด้วย เสตญ อาจารย์ คือที่มีพระศาสน ก็เพื่อให้นำไปตั้ง ต่อ
ข้าพระบาท (ฉัน) วาปศึกษา บรม และอาจารย์ พชรบรมม โปรดให้มาจารึกพระบรมราชโองการ
นี้ที่สาธูปาดี หน้า พระโคตร...โปรดให้รวม สิทธาย กับ กัมมเตง ชกตฺ สิงคปุรี

* ตัวอักษรตอนท้ายบรรทัดที่ ๑๐ มีรอยขีดลบเลือน อย่างไรก็ตามข้าพเจ้าคิดว่าควรจะอ่านได้ว่าราชยม แทน... ต่อกับ
บรรทัดที่ ๑๑ เป็น "ราชยมแทน"

๒ คำอธิบาย ศัพท์ "สิทธาย" หน้า ๖๖

ศิลาจารึก ตำบลโคกแวง จังหวัดปราจีนบุรี

ของไทยทาน : น้ำมันสรง ทอง ข้าวขาว ๒ เซ ไม่เป็น.....

อธิบายศัพท์

นุ	ค้ำย, กับ
มาน	มี
วระ	พระ
ศาสน	พระบรมราชโองการ
ฐิติวระบาทฐิติเชง วระ กมฺรเตงฺกณ	คำแนะนำพระปรมาภิไธย
ต	อัน, ต่อ, ของ, ที่
มฺรตาณโฆลณ	คำแนะนำชื่อ หรือตำแหน่งข้าราชการ
เสตณ	คำแนะนำชื่อ หรือตำแหน่งข้าราชการ
กั, กั นา	คือ
ปี	แล้ว, แล้วก็
อณ	สรรพนามบุรุษที่ ๑ เอกพจน์
ปณฺทวฺล	สั่ง
วาป	คำแนะนำชื่อหรือตำแหน่งข้าราชการ
เปฺร	ใช้
โมก	มา
สั	ปัก, สร้าง
สั	รวม
ปฺรศสฺต	พระบรมราชโองการ จารึก
อาช	ที่
นา	ณ, หน้า
โคตร	โคตร, ครอบครัว
สัทธาช	ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดย์ สันนิษฐานว่าคำนี้ย่อมาจากสัทธาชคน ซึ่งเป็นชื่อของเทวดา หรือที่กิน (ดู Ic. IV, p. 77. n° 4) แม้ว่าข้าพเจ้าจะไม่ใคร่เห็นด้วยกับข้อสันนิษฐานของศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดย์ แต่ข้าพเจ้าก็ยังไม่สามารถอธิบายเป็นอย่างอื่นได้ จึงขอแปลไปตามที่ท่านสันนิษฐานไว้ก่อน

ก่แสดงชกต

จำ

จำนาม

ปรยบง

โสรง

มาศ

เศวต

ตนทุล

เซ

ววิ

ชา

หมายเหตุ :

พระผู้เป็นเจ้าผู้ครองสัตว์โลก

เป็นคำกริยา แปลว่า ให้ หรือ ถวาย

สิ่งของซึ่งถวาย แผลงมาจาก จำ โดยใช้ ัน เติม

กลาง

น้ำมัน

สรง

ทอง

ขาว

ข้าว

กระจาก

ไม้

เป็น

ขอขอบคุณ อาจารย์ อัญชนา อิมสมบัติ แห่งคณะโบราณคดีที่กรุณาตรวจทานให้